

091. N.V. Gogol'un "Taras Bulba" adlı eserinde vatansever ve savaşçı Kozaklar

İren Dilara KONGAZ¹

APA: Kongaz, İ. D. (2023). N.V. Gogol'un "Taras Bulba" adlı eserinde vatansever ve savaşçı Kozaklar. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (32), 1479-1490. DOI: 10.29000/rumelide.1252896.

Öz

Vatansever duygularla Rus toprakları ve birliği adına "öteki" düşmanlarla savaşan, farklı etnik köklere sahip Kozaklar, özgür, eğlenceyi seven, arkadaşlık bağları güçlü, cesur ve savaşçı özellikleri ile ön plana çıkmaktadır. Tarihsel süreç boyunca buldukları coğrafyanın ya da hizmet ettikleri devletlerin isimleri ile anılan Kozaklar, Rus Devletinin gelişimi açısından önemli toplumsal bir katman olarak görülürler. Vatana hizmet etme ve Ortodoksluk inancını korumayı amaç edinen Kozaklar, kendilerini Rus ruhunun ve toplumunun ayrılmaz bir parçası sayarlar. Diğer Kozak toplumları ile ortak özelliğe sahip olan, yaklaşık 15. yüzyılın sonu 16. yüzyılın başında Güney Rusya topraklarında ortaya çıkan, sınır bölgelerinde yaşayan Zaporozye Kozakları, hem Rusya'yı Batılı Katolik Devletlerin istilasından korumuşlar, hem de Asya'dan gelen tehditleri engelleyerek Batı sınırında tampon bölge oluşturmuşlardır. Zaporozye Kozaklarının kahramanlıkları, kültürel özellikleri, vatansever duyguları, Rus topraklarının ve inancının korunmasında oynadıkları rol, 19. Yüzyıl Rus edebiyatının önemli yazarlarından Nikolay Vasilyeviç Gogol tarafından "Taras Bulba" adlı eserinde başkarakter Taras Bulba ve Kozak askerlerinin söylemleri, eylemleri üzerinden aktarılmaktadır. Çalışmamızda döneminin Rus düşüncesinde ve edebiyatında, ülkenin geleceğinin nasıl olması gerektiği ile ilgili ortaya çıkan Batıcı-Slavcı tartışmalar ekseninde şekillenen yazarın Rusya hakkındaki fikirleri ve bu bağlamda yansıttığı, Rus toprakları, kardeşlik bağları, Ortodoksluk inancı için savaşan Zaporozye Kozaklarının vatanseverlik anlayışı "Taras Bulba" eseri aracılığı ile irdelenecektir.

Anahtar kelimeler: Kozaklar, Zaporozye Kozakları, Taras Bulba, Gogol

In the work of N.V. Gogol's "Taras Bulba" patriotic and warrior Cossacks

Abstract

Combating "other" enemies on behalf of the Russian lands and unity with patriotic feelings, the Cossacks, consisting of different ethnic roots, stand out with their free, fun-loving, strong bonds of friendship, brave and warrior characteristics. The Cossacks, who are known by the names of the geography they are in or the states they serve throughout the historical process, are seen as an important social layer in terms of the development of the Russian State. Fighting for the purpose of serving the homeland and preserving the Orthodox faith, the Cossacks consider themselves an integral part of the Russian spirit and society. Zaporozhye Cossacks, who had a common feature with other Cossack societies, emerged in the territory of South Russia at the end of the 15th century and at the beginning of the 16th century, and lived in the border regions, not only protected Russia from the invasion of Western Catholic States, but also prevented the threats from Asia and crossed the Western border. have created a buffer zone. The heroism of the Zaporozhye Cossacks, their cultural

¹ Arş. Gör. Dr., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Slav Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Rus Dili ve Edebiyatı ABD (İstanbul, Türkiye), iren.ayas@istanbul.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-9222-4807 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 18.01.2022-kabul tarihi: 20.02.2023; DOI: 10.29000/rumelide.1252896]

characteristics, their patriotic feelings, the role they played in the protection of the Russian lands and faith are conveyed by Nikolay Vasilyevich Gogol, one of the important writers of 19th century Russian literature, through the discourses and actions of the protagonists Taras Bulba and Cossacks soldiers in his work "Taras Bulba". In our study, in the Russian thought and literature of the period, the ideas of the author, which was shaped among the Westerner-Slavic debates about how the future of the country should be, and the patriotism of the Zaporozhian Cossacks, who fought for the Russian lands, fraternal ties, and Orthodox faith, reflected in this context, "Taras Bulba". will be explored through.

Keywords: Cossacks, Zaporozhye Cossacks, Taras Bulba, Gogol.

Giriş

Rus toprakları tarih boyunca farklı halklara ve etnik topluluklara ev sahipliği yapar. Üzerinde yaşanılan toprak parçasında ortak bir kolektif veya milli kimlik yaratarak toplumları bir arada tutmak, "öteki" düşman karşısında birlik duygusunu perçinlemek için bir amaç haline gelir. Bu bağlamda çalışmamızın konusunu oluşturan Kozaklar, Rus halkının bir parçası olarak, karşı kimlikler ile olan savaşlarda Rus idesinin, birliğinin oluşum sürecinde önemli bir etkiye sahiptir. "Kozak" kelimesi özellikle Doğu Avrupa'dan Orta Asya'ya uzanan coğrafyada yer alan Kazakistan'da yaşayan Kazak milletinden farklı bir topluluk olarak çalışmamızda yer alacaktır. Bu bağlamda metnin devamında Kazakistan Kazakları ile karışmaması amacıyla Kozak kelimesi kullanılacaktır. Kozak kelimesi 15. yüzyıl ve 16. yüzyılın ilk yarısında hiçbir topluluğa bağlı olmayan, uzun süre aynı yerde ikamet etmeyen, özgür, sınır bölgelerinde kiralık asker olarak görev yapan atlı savaşçılar için kullanılır. 16. Yüzyılın ikinci yarısında ise Kozak kelimesi Moskova ve Polonya-Litvanya devletlerinin resmi sınırlarının dışında yaşayan çeşitli etnik bütünlüğe sahip toplulukları adlandırmak için kullanılır. Bu Kozaklar gelişmiş tarıma sahip, kendi saptadıkları kurallar çerçevesinde yaşayan, güçlü askeri topluluklardır (Sopov, 2011:57-58). Kozak kelimesinin etimolojik kökenini araştıran tarihçiler, bu sorunun Kozak toplumlarının nasıl ortaya çıktığı ile ilgili olduğu sonucuna varırlar (Savalyev, 2010:15). Kozakların nasıl ortaya çıktığı ile ilgili farklı teoriler vardır ve bu teorilerden ilki söz konusu toplumun Hazaların torunu olduğu ile ilgilidir. İkinci teori Kozakların atalarının Çerkezlere dayandığını, üçüncü teori ise Kara Kalpaklarla bağlantılı olduğunu ileri sürer. Son olarak ise Kozakların kullandığı ataman, vataga gibi kelimeler Tatar kökenli olduğu için Rus Kozaklarının, Tatarların etkisi ile ortaya çıktığı görüşü ortaya atılır. Yaklaşık iki yüzyıl boyunca Altın Orda Devleti'nin boyunduruğu altında yaşayan Ruslar, özellikle askeri ve devlet yönetim sisteminde Tatarların etkisinde kalır. Tatarların askeri düzeni tarafından oluşturulan, özgür, atlı ve hafif öncü savaşçılar olarak tanımlanan Kozakların, 15. ve 16. yüzyıllarda Rus tarihinde sıkça bahsedildiği görülmektedir (Felitsın, Şerbina, 2021:10). Bu bağlamda Kozakların ortaya nasıl çıktığı ile ilgili bahsedilen teorilerden biri olan Tatarların etkisinin olduğu varsayımı daha olasıdır.

Tatar Kozakları, Altın Orda Devleti'nin dağılmasından sonra farklı yerleşim yerlerine göç ederek, hayatlarını sürdürmeye çalışırlar. Geçimlerini sağlamak amacıyla çeşitli devletlere askeri hizmet sunmak için Kazan, Kırım, Astrahan Hanlıklarına, Nogay Knezlerine, Moskova Devletine kiralanırlar ve hizmet ettikleri hükümdarın ya da devletin ismini alırlar: Orda Kozakları, Astrahan Kozakları, Moskova Kozakları gibi (Tyumentsev: 2005:77). Tatarların Müslümanlığı kabul etmesinden sonra yaklaşık 14. yüzyıldan itibaren, Müslümanlığı kabul etmeyen Kozakların büyük bir kısmı Rus-Ukrayna şehirlerine, Dinyeper nehrinin kıyılarına göç edip, yerleşmeye başlar. Bu dönemde Müslüman toplumları düşman olarak gören ve onlarla savaşmaya başlayan Kozaklar, yaşadıkları coğrafyanın ismini alırlar; Ukrayna Kozakları, Severski Kozakları, Belgorod Kozakları gibi (Savalyev, 2010:198). Rusya'nın Batı Devletleri ile sınır bölgesinde yaşayan Kozakların, Asya'dan gelen tehditlere karşı savunucu bir güç olduğu,

tehlikelerin Batı topraklarına yayılmasını engellemede başarılı oldukları bilinmektedir. Söz konusu durumun bilincinde olan Leh Krallarının, özellikle Güney Rusya topraklarının Litvanya Knezlerinin ve Leh Krallarının egemenliği altında olduğu dönemlerde burada yaşayan Kozakları, savaşlarda kendi adına oluşturdukları düzenli ordularda yer almaları için asker olarak kiraladıkları bilinmektedir (Denisov, no:3, 2017:37). Batı egemenliğinin Güney Rusya, Ukrayna topraklarında son bulması, Rus Devletinin bu bölgede iktidarını sağlamlaştırması süresince Kozakların cesaretleri, askeri başarıları oldukça etkili olur. Tarihçi S.M. Solovyev'e göre Kozaklar, askeri bir güç, birlik olarak Rus Devletinin gelişimi, dış güçlerle olan savaşı bağlamında önemli bir toplumsal katman oluştururlar (Savalyev, 2010:199). Önceleri Müslüman toplumlarla savaşan Hristiyan Kozaklar, 15-16. yüzyıllarda Rus Devletinin, Katolik Batılı Devletlerle olan savaşlarında Ortodoksluğun ve Rus milli birliğinin savunucusu olarak tarih sahnesinde yer alırlar.

Zaporojye Kozakları ve Taras Bulba.

Kozaklar genel olarak, kültürel-tarihsel bir topluluk, iktidarlar tarafından kendi amaçları için oluşturulan bir tür hizmet sınıfı ve belirli bir toprak parçası üzerinde yaşayan insanların ekonomik ortaklığa sahip olduğu idari-bölgesel bir oluşum olarak tanımlanır (Sopov, 2011:54-55), 13. yüzyıl sonu 14. yüzyıl başında, kardeşliğin ve şövalyelerin ortaya çıktığı dönemde Kozakların meydana geldiğini söyleyen Rus yazar Nikolay Vasillyeviç Gogol, bu topluluğu Hristiyanlık inancının demir savunucuları olarak tanımlar (Gogol, 1832). Söz konusu savaşçı topluluk yaklaşık olarak 15. yüzyıldan itibaren Rus devletinin ve halk yaşamının önemli olgularından biri haline gelir. Devlet sınırlarını koruyan, Rus milliyetçiliğini ve Ortodoks inancını savunan Kozaklar özgün halk yaşamına, kurallarına ve geleneklerine sahiptirler. Güney Rusya fizyonomisine sahip, savaşmayı ve özgürce at üzerinde gezmeyi seven Kozaklar için eğlenmek, içki içmek, dans etmek özgün yaşamlarının vazgeçilmez parçasıdır. Ancak Kozak kimliğinin temelini oluşturan etmenlerden sayılan savaşmak ve düşmanla yiğit bir şekilde dövüşmek, içki içmekten ve eğlenmekten daha önemlidir. Bu bağlamda savaş sırasında dikkat dağıtmaması için ahlak dışı tüm eylemler yasaktır (Gogol, 1832). Kozaklar için vatanseverlik ve vatan toprağına duyulan sadakat her şeyden önce gelmektedir. Tüm özellikleri ve fenomenleri ile manevi bir kimlik sayılan vatanseverlik duygusu, Kozakların kendilerini Rus toplumunun ve bölgesinin bir parçası olarak görmelerini sağlar. Söz konusu vatanseverlikte sosyo-kültürel mirası yönetmek, vatana hizmet etmek, mevcut değerleri korumak, geçmiş ve şimdi ile tarihsel bellek aracılığıyla bir bütün oluşturmak vardır. Bu bağlamda Kozakların sahip oldukları kültürlerin, geleneklerin, değerlerin, alışkanlıkların ve normlarının temelinde Ortodoksluk ideası, eğitim idealinde ise ana vatanın ve devletin savunulması yatmaktadır (Levçenko, 2013:16-18).

Tarihsel oluşumlarını uzun bir süreç içerisinde tamamlayan Kozaklar, Rus Devletinin gelişimi ile birlikte biçimlenirler. 16. yüzyılın başında Kozaklar güçlü bir gelişim göstererek, göçebe hayattan yerleşik hayata geçer ve gündelik yaşamlarındaki eylemleri düzenli hale gelmeye başlar. İktidar yöneticilerin çağrısına göre ayrıcalıkları belirlenir ve güçleri artar. Kozakların gelişimi, Ruslaştırma süreçleri, inanç ve milliyet mücadeleleri karmaşık hale gelir ve büyük dalgalar halinde akan eden halklar Rusya'nın güneyini zapt eder ve bu süreçte Rus Devletinin gelişimini olumlu yoldan destekleyen iki Kozak kolu ortaya çıkar: Zaporojye ve Don Kozakları. Küçük Rusya (Malorossiya) yani Ukrayna'da yaşayan Kozaklar savaşçı sınıfın önemli temsilcileri olurlar (Felitsın, şerbina, 2021:12). Yaşadıkları yer olan Zaporojye Seçi'nin kuruluşunun ilk zamanlarında avcılık ve balıkçılıkla uğraşan Zaporojye Kozakları, ilkbaharda balık yakalamak ve hayvan avlamak için Dinyeper kıyılarında giderler, daha sonra ise Ukrayna topraklarına geri dönüp tuzlu balık ve hayvan kürkü satışı yaparak geçimlerini sağlarlar. Kozaklar, Tatarlardan gelebilecek olası tehlikelere karşı kendilerini hazırlıklı konuma getirirler ve tetikte beklerler. Söz konusu

durum Kozakların dinç, güçlü ve cesur savaşçılar olmalarını sağlar. Zamanla Dinyeper'in öteki kıyılarında giderek hayvancılık ve av dışında savaşmak, ganimet toplamak için akınlar düzenlerler. Savaşmak diğer Kozaklarda olduğu gibi Zaporozje Kozaklarının kimliğini oluşturan önemli bir etmen haline gelir (Felitsın, Şerbina, 2021:19). 16. yüzyılda coğrafi olarak yakın konumda bulunan Litvanyalıların ve Lehlerin baskısı altında yaşamak zorunda kalan Kozaklar, savaşçı kimliklerini Katolik düşmanlar karşısında Ortodoksluğun ve Rus Devlet sınırlarının koruyucusu olarak ön plana çıkarırlar. Özellikle Lehlerin kendilerini din, milliyet ve ekonomik alanlarda küçük görmesi karşısında kolektif kimlik, birlik olma bilinci geliştirirler. Tarihçi Mihail Maksimoviç özgürlük, intikam, savaş, ganimet hırsı ve kardeşlik bağının Kozakları bir araya getiren nedenler olduğunu, kendi dillerini ve Ortodoks inancını benimseyen her kesimden insanı aralarına kabul edebileceklerini belirtir (Maksimoviç, 1876:837-838).

Zaporozje Kozaklarını bir arada tutan, kardeşlik bağını kuvvetlendiren önemli etmenlerin başında Rus Devletinin milli kimliğini oluşturan aidiyetlerden biri olan Hristiyan Ortodoksluk inancı gelmektedir. Araştırmacı Yevgeni Belozertsev, Hristiyanlığın, Ortodoksluğun Rusya için sadece bir din olmadığını, bireylerin maneviyatını düzenleyen, toplumun ontolojik bir yapı oluşturmaya öncülük eden dünyayı anlama yöntemi olduğunu vurgular (Belozertsev, 2004:42). Toplumları bir araya getiren, kimliğini oluşturan niteliklerin başında gelen dini inanış, Kozakların kendilerini Ortodoks Rus Devletinin önemli bir parçası olarak görmesine neden olur. Nitekim ulusları hayal edilmiş bir topluluk olarak tanımlayan Benedict Anderson, kendisini hem egemenlik hem de sınırlılık içinde hayal eden toplulukların kendi inanışına sahip başka insanların varlığını düşünsel yolla kabul ettiğini ve kendisini büyük bir topluluğun parçası olarak gördüğünü ileri sürer (Anderson, 2015:20). Bu bağlamda Zaporozje Kozakları kendilerini bir inanış etrafında örgütlenmiş ve Ortodoksluğun var olduğu kudretli Rus Devletinin bir parçası, altkültürü olarak görürler. İnsanların kendilerini ve etraflarındaki anlamlandırma aşamasında sahip oldukları ilk tasarımların kökenlerinin dayanağı varsayılan din (Durkheim, 2010:31) tarihsel süreç içerisinde toplumların edindikleri gelenekleri, alışkanlıkları ve kültürleri etkileyen, şekillendiren bir fenomendir. Bu bağlamda belirli sosyal töreler, törenler, normlar yaratarak toplumların kimliklerinin oluşmasında katkı sağlayan dini inanç (Hayes, 2010:14) Zaporozje Kozakların kültürünün temelinde yatan başlıca etkenlerden biridir. Bu bağlamda Kozaklar, Ortodoks inancı ile hem sahip oldukları kimliklerini hem de Rus Devletini kendileri ile özdeş sayarlar.

Kozak kültürünün ideolojik var oluşu insanların özgür iradeye, Ortodoks birliğine olan eğilimi ile ifade bulur. Ortodoksluğun, Batı Katolik Devletler tarafından aşağılanmasını reddeden, bu uğurda savaşan şövalyelerdir. Söz konusu dini inançları, kopmaz bir bağ ile Kozakları birbirine bağlayan kardeşlik olgusunun temelini oluşturur. Bu bağlamda Ortodoksluk mezhebi ve kardeşlik olgusu Zaporozje Kozaklarının kolektif kimliklerinin sarsılmaz parçaları haline gelirler (Lukaş, 2010:154-155). Zaporozje Kozaklarının, diğer Kozaklar ile ortak olan önemli özelliklerinden biri ise bireysel ve toplumsal olarak özgürlüklerine verdikleri önemdir. Araştırmacı Sergey Lukaş söz konusu özgürlük fikrinin insanları hırsızlık ve eşkıyalık yapmaya götüren bir itici güce dönüşme ihtimalinin olmasına rağmen, Kozakların özgürlük olgusunu cesaret, yiğitlik gibi kavramlarla birleştirerek savaşçı özelliklerinin bir uzantısına dönüştüğünü ileri sürer (Lukaş, 2010:156).

Zaporozje Kozaklarının sahip olduğu cesaret, savaşma becerileri, Ortodoksluk inancının önde gelen savunucularından olmaları, vatan topraklarını koruma içgüdüleri ve kardeşlik bağları 19. Yüzyıl Rus edebiyatının tarihsel konulara yönelme eğiliminin olduğu dönemde edebiyat eserlerine konu edinilir. Nitekim söz konusu özellikler, Eski Rus Devleti döneminde düşman karşısında yiğitçe savaşan, kötücül güçleri yok etmeye çalışan ve yeteneklerinin, iyi niteliklerinin, kahramanlıklarının ön plana çıkarıldığı Bahadırlar (богатырь) üzerinden Rus epik eserlerinde vurgulanır. Karşıt, olumsuz güçlerle savaşma

eyleminin anavatanı, inancı savunma amacını taşıması, zaferi kazanan kahramanların ait olduğu toplumun folkloruna, geleneklerine benzer nitelikler taşıması bahadurların yer aldığı epik eserlerin başlıca özellikleridir (Alekseyev, Bekişeva, 2012: 248-251). Eski Rus epik eserlerinde sıkça rastlanan bahadurlar üzerinden betimlenen özellikler ve tarihsel olayların benzeri 19. yüzyıl Rus edebiyat yazarlarından Gogol tarafından kaleme alınan, Ukrayna (Küçük Rusya) topraklarında Batılı Katolik ve Asyalı Müslüman toplumlarla kendi inancını, vatan topraklarını, Rus birliğini korumak için savaşan Zaporozje Kozaklarını konu edinen "Taras Bulba" öyküsünde karşımıza çıkmaktadır.

Gogol, 20 Mart 1809 tarihinde Poltova ve Mirgorod bölgesinin sınırında bulunan, yüzyıllar içinde farklı devletler tarafından yönetilen Soroçints köyünde doğar. Sanata ve edebiyata ilgi duyan Ukraynalı Vasili Afanasyeviç Gogol ve dindar bir anne olan Mariya İvanovna Gogol'un çocuğu olarak yaşamının ilk yıllarını Ukrayna'nın halk destanlarını, geleneklerini, efsanelerini öğrendiği Vasilyevka köyünde geçirir (Derleme, 2012: 230-231). Liseyi bitirene kadar Ukrayna'da kalan daha sonra devletine hizmet etmek için Peterburg'da yaşamaya başlayan Gogol'un edebiyat serüveninde, yaratıcılığında Ukrayna ve Rus esintileri sıklıkla görülmektedir. Bu bağlamda kendisini Ukraynalı mı yoksa Rus olarak mı tanımladığını sorulara Gogol şu şekilde karşılık verir:

"Ruhum nedir? Rus mu yoksa Ukrayna mı bilmiyorum. Bildiğim tek şey hiçbir şekilde Ukrayna Rus'un, Rus ise Ukrayna'nın önüne geçemez. Her iki yaratılış Tanrı tarafından cömertçe verilmiştir ve kasten her biri diğerinde olmayana sahiptir, birbirlerini tamamlamaları gerekir. Bunun için, geçmiş yaşamlarının hikayeleri, birbirlerinden farklı olarak onlara aktarılır, böylece karakterlerinin güçleri ayrı ayrı ortaya çıkarılır, daha sonra bir araya gelerek insanlıkta en mükemmel şeyi oluştururlar" (Vinogradov, 2000:101).

Ukrayna'nın Pravoberejnaya bölgesinin atamanı olan Gogol'un büyük dedesi Ostap Gogol, Kozak tarihinde Katolik Litvanya-Polonya'ya karşı isyan başlatan, kahramanlıkları ile anılan Bogdan Hmelnitski döneminin önemli askerlerindedir. Aynı zamanda 18. yüzyıl I. Petro döneminde tanınan bir aile olan Lizogubov-Tanski'nin kızlarından olan Tatyana Semyonovna Tanski, Gogol'un büyükannesidir. Tatyana'nın Gogol'e öğrettiği Zaporozje Kozaklarının efsaneleri, halk masalları, bilmeceleri, şarkıları, yazarın yaratıcılığında önemli etkiye sahip olur (Voronski, 1979:3-9). Özellikle Nejin Lisesini bitirmesine yakın Nikolay Mihayloviç Karamzin'in "Rus Devlet Tarihi" (*История русского государства*) adlı çalışması Gogol'un tarihi konularla ilgilenmesine yol açar. Bu bağlamda doğduğu topraklar, ataları olan Zaporozje Kozakların tarihi ile ilgili çalışmalar yapan Gogol, büyükannesinin anlattığı Kozak efsanelerinden ve büyük dedesi Ostap Gogol'un hayatından etkilenerek kurguladığı, ilk redaksiyonu 1835 yılında, ikinci redaksiyonu ise 1842 yılında yayınlanan, eleştirmen Vissarion Belinski tarafından "destan" olarak nitelendirilen, yeni doğan bir halkın kahramanca yaşamının cesurca aktarıldığı (Belinski, 1835) "Taras Bulba"yı kaleme alır.

İlk redaksiyonunda betimlenen Kozak yaşamı ve kahramanlığı 1842 yılında yazılan ikinci redaksiyonunda muhafaza edilir. 15-17. yüzyıllarda Zaporozje Kozaklarının, Lehlere ve diğer fetihçilere karşı bağımsızlıkları için verdikleri savaş ikinci redaksiyona eklenerek esere ulusal bir destan özelliği verilir (Krupçanov, 2011:168). Eserin 1835 yılında yayınlanan ilk redaksiyonu 9 bölümden oluşur ve öykünün tamamında Ukrayna kelimesi daha sık kullanılır, Rus kelimesi ise toplam üç kere tekrar edilir. 1842 yılında yayınlanan redaksiyonunda ise Ukrayna kelimesi "Güney Rusya" ya da "Küçük Rusya" ile ifade edilirken, Rus kelimesi daha fazla kullanılır. Kendisini Rus ve Ukrayna doğasının karışımı olarak tanımlayan Gogol, bu birleşimi eserin ikinci redaksiyonunda, Kozakların yaşadığı Ukrayna topraklarında Rus ruhunu yansıtarak ortaya koyar. 12 bölümden oluşan ikinci redaksiyon, ilkinde kıyasla Kozakların gündelik yaşamı ve tarihsel özelliklerini daha detaylı aktarır. "Taras Bulba", ilk redaksiyona kıyasla, yeni kişiler, doğa betimlemeleri, çatışmalar, vatanseverlik ve Rus milli birliği gibi kavramlar

eklenerek hacimsel ve niteliksel olarak daha kapsamlı bir eser haline gelir. Araştırmacı İvan Vinogradov özellikle Rus Eğitim Bakanı Sergey Uvarov'un 1833 yılında ilan ettiği "Ortodoksluk, otokrasi ve halkçılık" doktrininin Gogol'un "Ölü Canlar" (*Мертвые Души*), "Müfettiş" (*Ревизор*) ve "Taras Bulba" eserlerinde Rus vatanseverliği ve Ortodoks inancının övülmesi, Batı medeniyetinin eleştirilmesi bağlamında etkili olduğunu ileri sürer (Vinogradov, 2001:88).

Eser, eski komutan Taras Bulba'nın Kiev yatılı papaz okulundan baba ocağına dönen oğulları Andri ve Ostap'ın kavuşması ile başlar. Taras'ın tek hayali oğullarının tüm Kozak erkekleri gibi vatanlarını ve Ortodoks inancını korumak için savaş meydanında dövüşmeyi öğrenmesidir. Nitekim evlerine yeni dönen oğulların bir an önce Zaporozye Seçi'ne yani gerçek bir okul olarak nitelendirdiği ordugaha yollar. Oğullarına ordugaha gidene kadar eşlik eden Taras, Ukrayna topraklarında Katolik papazlarının dolaştığını, Lehlerin Ortodoks vatandaşlarını öldürdüğü haberini alır ve kendisi de Dubno kentinde gerçekleşen savaşa katılmaya karar verir. Savaş esnasında yiğitçe ve cesurca dövüşen oğulları ile gurur duyan Taras'ın kaderi, oğlu Andri'nin bir Leh güzeline aşık olup düşman tarafına geçmesi yani ihanet etmesi ile değişir. Andri'nin kutsal göreve ihanet etmesinin cezasını kendi elleri ile öldürerek veren Taras için ikinci yıkım Leh askerleri tarafından yakalanan oğlu Ostap'ın idamına tanık olmasıdır. Savaş esnasında yaralanan ve evine dönen Taras, başında bulunduğu askeri birlikle daha güçlü bir şekilde Ostap'ın ve tüm acı çeken Ortodoks yurttaşlarının intikamını almak için Lehler ile çatışmaya geri döner. Savaşta çok sayıda kayıp verilir, Dubno kentine gelen yardımcı askeri birlikler ve ateşli silahlarla güçlenen Lehler, Kozaklar karşısında üstünlük elde ederler. Savaşın sonucunun büyük bir yıkım olacağını anlayan Taras, Kozak askerlerinin kaçmasına yardımcı olur ancak kendisi Leh askerleri tarafından yakalanır. Eser, son sözleri ile Rus Ortodoksluğunu ve vatanseverliğini yücelten Taras'ın öldürülmesiyle son bulur.

Lehlerin karşısında Ortodoksluk inancını ve düşman istilasını altında kalan vatan toprağını savunan Taras ve diğer Kozakların hikayesinin anlatıldığı söz konusu eserin hangi tarihsel dönemi ele aldığı ile ilgili çelişkiler vardır. Eserin geçtiği dönem, Kozak toplumunun özgün bir şekilde ortaya çıktığı, yaklaşık olarak 15-17. yüzyılların genel bir panoraması olarak görülür. Eserde konu edinilen temalar, Moğol istilasının sona ermesi, Altın Orda Devleti'nin dağılması ile ortaya çıkan Kozakların, Lehler ve Litvanyalı Katolikler ile süre gelen çatışmaları, Kozak atamanlarının kahramanlıkları ve son olarak Hmel'nitski isyanlarının son dönemine denk gelen yaklaşık üç yüz yıllık bir birikimin sonucu olarak oluşturulur (Denisov, No:4,2017:82-83). Bu bağlamda savaşçı, kardeşlik bağları güçlü, vatansever, eğlence düşkünü, Ortodoks inancına sıkı sıkıya bağlı ve özgür Zaporozye Kozaklarının, yaklaşık üç yüz yıllık süre boyunca yaşadıkları tarihsel olayların bir sonucu olarak sahip olduğu karakter özellikleri Taras Bulba üzerinden yansıtılır.

Gogol, Taras Bulba karakterinde, Bogdan Hmel'nitski, Ostap Gogol gibi kahraman, vatansever atamanların genel özelliklerini betimler. Yazar, Asya despotluğu ve Avrupa özgürlüğünü, 15. yüzyılda yaşaması muhtemel olduğunu düşünerek yarattığı milli ve tipik bir Kozak karakterinde yani Taras Bulba'da birleştirir (Denisov, No:3,2017:7). Gogol, inatçı, cesur bir Kozak olarak tanımladığı Taras'ı şu cümlelerle anlatır:

"Yalnızca ilkel güney Rusya'da (prenslerin terk ettiği, Avrupa'nın, barbar Moğolların sonu gelmez saldırılarıyla boşalmış, yıkılıp yıkılmış bu yarı göçebe topraklarda) 15. Yüzyılın ağır koşullarında evini barkını yitiren bir insanın gözü karardığında, yangın yerinden ona gözdağı veren düşmanlarının, bitmek tükenmek bilmez tehlikelerin içinde yine aynı yere yerleşirken onların gözlerinin içine bakarak dünyada böyle bir korkunun var olup olmadığını anlamaya çalıştığı zamanlarda, eski barışçı Slav ruhunun yok olup, Rus yaradılışının özgür, engin özellikli Kazaklığın ortaya çıktığı ve nehir kıyıları, yük taşıyan nehir araçları, nehir botlarında yamaçlar, her yerin sayılarını kimsenin bilmediği

Kazaklarla dolu olduğu, kaç kişi olduklarını soran sultana yiğit arkadaşlarının, "Kim bilir! Bozkırlar bizimkilerle doludur, her gördüğün tepeciğın ardında Kazak vardır," diye cevap verdiği o kötü zamanlarda ortaya çıkabilecek biriydi" (Gogol, 2010:36-37).

Bulba, vahşiliği, zalimliği, Andri'nin ölümü sırasında soğuk kanlı tutumu, ölçüsüz ebeveyn sevgisi, oğullarının dış görünüşü ve ruh durumu hakkında bir anne gibi endişeli oluğu, Kozaklar için arketip olan Lehlere karşı nefret, azgınlık, dik başlılık gibi duygular beslemesi, inanca ve kardeşliğe bağlılığı gibi özellikleri ile öyküde betimlenir. Bu bağlamda araştırmacı Vladimir Denisov'a göre Bulba, "zamanın kahramanının" imgesinin temelinde; Asya ve Avrupa, Hristiyanlık ve paganlık, erkek ve kadın, "çift kutuplu" ve bireysel gibi karşıt olan kavramların tipolojik özelliklerinin "çelişkili birliği"ni yansıtır (Denisov, No:4,2017:76). Gogol korkusuz, tehlikeyi önemsemeyen, dik başlı Taras'ta Rus milli karakterinin tarihsel koşullarla gelişen özelliklerini vurgular. Özgür Kozaklar, Batı topraklarını Doğu'dan gelen Avrupa'yı yok etmekle tehdit eden, zapt olunmaz baskınlardan kurtarır. Bu bağlamda Taras aracılığı ile eserde Rus ruhunu taşıyan Kozaklar, Ortodoksluk ve kendi vatanları olarak saydığı Rus toprakları için savaşması ile önemli bir değer kazanır (Krupçanov, 2011:171). Nitekim askeri hizmet, sembolleri Ortodoks kilisesi, Rus hükümdarı olan vatan için savaşmak Kozakların vatanseverlik geleneğinde önemli bir rol oynar. Çocuklarını yetiştirirken aşıladıkları Rusya sevgisi ve Ortodoksluk inancı vatansever eğitiminin temelini oluşturur. Çünkü Rusya Kozakların "anne"sidir, özgürlüklerinin beşiğidir (Levçenko, 2013:25). Halk kitesinin elebaşi olarak eserde yer alan, gururlu ve özgür ruhlu Bulba için tüm Kozak halkında olduğu gibi en değerli görev, yaşama amacı, sahip oldukları arkadaşlık, kardeşlik bağına sadık kalmak, Ortodoksluk ve bağımsızlık için savaşmaktır. Bu yüzden Bulba için oğulları Andri ve Ostap'ın ordugahta zaman geçirmesi ve bir an önce savaşa katılması önemlidir. Çünkü Kozak mantalitesinde erkeklik ve savaşmak özdeş anlamlara sahiptir (Levçenko, 2013:25) ve Bulba da oğullarının gerçek bir Kozak olması için dövüşmeyi öğrenmelerini ister. Taras'ın düşmanla savaşmak için topraklarının istila edilmesi, yurttaşlarının öldürülmesi gibi önemli nedenlere ihtiyaçı yoktur, onun için amaç sadece savaşmaktır. Öncelikle uzun yıllardır düşman oldukları Müslüman Tatarlar ile savaşmayı önerir ordu atamanına, neden olarak ise Tatarların kendi dininden olmadığını öne sürer ve ekler: "Tanrı, kutsal kitabımızda, sizin dininizden olmayanları öldürün, diyor" (Gogol, 2010:60). Tatarlar ile barış içinde olduklarını ve savaşamayacaklarını söyleyen ordu atamanına öfkelenen Bulba: "Kazak gücü boş yere yok olacak, gençlerimiz doğru dürüst bir şey yapmadan, vatanlarına, Hristiyanlığa bir yararları dokunmadan köpekler gibi bir kenarda çürüyüp gidecekler. Öyleyse ne diye yaşıyoruz, ne işimiz var bu dünyada?" (Gogol, 2010:61) sözleri ile sitem eder. Kendi inancından olmayan tüm toplumlar Kozaklar ve Taras için "öteki" yani düşman olarak nitelendirilir. Kozakların söz konusu tutumu ileriki dönemlerde Rus milliyetçiliğinin ve milli kimliğinin ayrılmaz parçası haline gelecektir.

Kiev Knezi Vladimir, dağınık Doğu Slav kabilelerini birleştirmek için Hristiyanlığı, Bizans İmparatorluğu üzerinden kabul ederek, 988 yılında devlet dini olarak ilan eder (Orlov, 2011:28). Ortodoksluk inancı, tarihsel süreç içerisinde "öteki" olarak gördükleri Batılı Katolik Devletler karşısında kendi milli kimliklerini tanımladıkları önemli aidiyetlerin başında yer alır. Ortak kimliğe sahip oldukları diğer insanlarla birlikte üzerinde yaşadıkları vatan toprağını, Ortodoksluk ile beraber "kutsal" olarak gören Ruslar, ülkeleri için önemli olan azizleri, savaşan knezleri, kahramanları bu bağlamda kutsallaştırırlar. Milli birlik için yaşadıkları vatan artık Ruslar için "Kutsal Rus" (*Святая Русь*) ismi ile anılmaktadır ve cesaretle, inançla "öteki" düşmanlar ile savaşmak, ülke bütünlüğünü ve inancını savunmak, hizmet etmek kutsal bir görev olarak algılanır. Söz konusu vatanseverlik, Ortodoksluk, halkçılık gibi milli kimliği oluşturan temel kavramlar Gogol'un Rusya hakkındaki düşünceleri ile yakından ilintilidir. 1840'lı yıllarda Rus düşüncesinde ve edebiyatında, Rus devletinin, milletin geleceğinin nasıl olması gerektiği hakkında çıkan tartışmaların sürecinde ortaya çıkan, Batı

medeniyetinin ilerici fikirlerinin benimsenmesi gerektiğini düşünen Batıcılar ve söz konusu ilerici fikirleri reddeden, Rusya'nın iyiliği için kendi özünden, geleneklerinden ayrılmaması gerektiğini savunan Slavcılar olmak üzere iki kutup meydana gelir. Gogol bu tartışmaların sürdüğü ortamda, yaratıcılığının ilk dönemlerinde Batının ilerici, yenilikçi fikirlerini yok saymaz ancak Rus milletinin kendi değerlerine, özüne sarılması gerektiğini düşünür ve bu fikirlerini eserleri aracılığı ile yansıtır. Bu bağlamda yaratıcılığının ilk yıllarında eserlerinde Rus devletinin kötü yönetimini, rüşvet ve yolsuzlukları eleştirel bir bakış açısı ile betimleyen yazar, yaşamının ileriki yıllarında yaşadığı ruhsal buhran sebebiyle Hristiyanlığa ve muhafazakarlığa daha yakın bir eğilim gösterir. Gogol için vatani sevmek, yaşadığın topraklara hizmet etmek demektir. Devletini ve milletini yüceltmek, tarihine sahip çıkmak, düşman karşısında cesaretle savaşmak ve en önemlisi Ortodoks inancından sapmamak, değerlerine ihanet etmemek Gogol'un, Taras Bulba üzerinden aktardığı ve savunduğu fikirlere dir. Ortodoksluğa ve kiliseye olan ilgisi ile tanınan Gogol için dini değerler bir milleti oluşturan, korunması gereken başlıca aidiyetlerdir. Bu bağlamda yazar, Tanrıya ve inanca karşı olan sevginin Rusya'yı sevmek ve milli birliği sağlamak demek olduğunu ileri sürer. 1847 yılında yayınlanan "Arkadaşlarımla Yazışmalarımdan Seçilmiş Parçalar" (*Выбранные места из переписки с друзьями*) adlı eserinde yer alan 1844 yılında kaleme aldığı "Rusya'yı Sevmek Gerek" (*Нужно любить Россию*) adlı yazısında önce Tanrı'yı sonra kardeşleri sevmenin gerekliliğinden bahseder ancak bunun sonucunda insanların Rusya'yı sevebileceğini ileri sürer. Rus ve Hristiyan olmanın bir ayrıcalık olduğunu, şükredilmesi gerektiğini söyler: "Tanrı'ya her şeyden önce Rus olduğunuz için dua edin, şükredin... Rus, Rusya'yı sevecekse Rusya'da olan her şeyi sevecektir" (Gogol, 2008:295). İçinde bulunan tüm kötülükleri ile Rusya'nın sevilmesi gerektiğini söyleyen Gogol, özellikle Rusların aynı kaderi ve toprağı paylaştıkları, "kardeş" olarak nitelendirdiği yurttaşları sevmenin, Rusya'yı sevmek için atılan önemli bir adım olduğunu vurgular: "Ve eğer Rusya'yı sevmeyeniz, kardeşlerinizi de sevmeyeniz ve kardeşlerinizi sevmeyeniz, Tanrı sevgisiyle alevlenmezsiniz ve Tanrı sevgisiyle alevlenmezsiniz, kurtulamazsınız" (Gogol, 2008:296). Gogol, arkadaşları ile olan mektuplaşmalarında ve yazılarında Rus topraklarına ve değerlerine olan yaklaşımını farklı yollardan aktarmaya devam eder. Yazar, "öteki" olarak görülen Batı aydınlanması ile Rusya arasındaki çatışma hakkındaki düşüncelerini 1846 yılında kaleme aldığı "Aydınlanma" (*Просвещение*) adlı makalesinde kilise ayrılıkları üzerinden aktarır. Yazara göre Rusya'nın, Batının ilerici fikirlerine ihtiyacı yoktur, ihtiyacı olan her şey Ortodoks kiliselerinde mevcuttur. Batı ve Doğu kiliselerinin ayrılığı Tanrı'nın bilgeliğinin bir ürünüdür, nitekim Doğu kiliseleri sahip olduğu görevleri ve değerleri ile ayrıcalıklı bir konumdadır. Gogol, Doğu kiliselerinin, insanlarla ilgilenen, gerekirse dünya için fedakarlıklarda bulunan, en iyi Hristiyan aziz ve din adamlarına sahip olduğunu ileri sürer. Batı kiliselerinin ise yazar, dünyaya hakim olmak isteyen, insanlardan uzak duran, çelişkileri uzlaştırmaya çalışırken Hristiyanları aydınlatacak yeterli ışığa sahip olmayan, gelişme halindeyken İsa'dan ve öğretilerinden uzaklaşan bir kurum olduğunu söyler. Gogol'e göre Doğu kiliseleri İsa'nın öğretilerini dikkatli bir şekilde insanlığa aktarır, uygulatmak için çabalarken, Batı kiliseleri bu konuda özensiz davranmaktadır (Gogol, 2008:278-279). Araştırmacı Denisov, yazarın ileri sürdüğü Batı Katolik Kilisesinin insanlar üzerinde yarattığı bazı olumsuz duygular ve davranışların, "Taras Bulba" eserinde Ostap'ın idamı sırasında halkın tutumunda açıkça görüldüğünü ve Gogol tarafından bu durumun eleştirildiğini belirtir. İlgisiz ve saygısız bir şekilde öldürülecek olan kurbanın idamını izlemeye gelen topluluk, kurnaz ve vahşi bir içgüdü ile betimlenir. Düşüncesiz ve umursamaz bir tavırla, vahşi duygularla cellatın kurbanı katletmesini beklemektedirler. Bu bağlamda Ostap'ın işkenceler karşısındaki asil duruşu, acı çekmesine rağmen bağırardan ölümünü beklemesi, uğruna savaştığı değerlerden vazgeçmemesi, Katolik topluluğun yarattığı zalimlik duygusu karşısında yüceltilmektedir (Denisov, No.:2017:22-23).

Yazarın, Ortodoksluk ve vatan sevgisi "*Taras Bulba*" eserinde Bulba ve Kozak askerlerinin söylemleri ile birkaç kez vurgulanır. Zaporozje Seçisinde bulunan Kozakların ortak özelliği yaşadıkları toprak parçasına ve dini inançlarına karşı duydukları öz verili sadakat duygusuna sahip olmasıdır. Savaşta çarpışarak kardeşlik ve vatan için ölmek Rus topraklarına bir övgüdür. Taras, Lehlere karşı savaşmaya gitmeden önce askerlerine yaptığı konuşmada Kozaklar arasındaki güçlü kardeşlik bağını Rus ruhunun bir parçası olarak gördüğünü söyler. Tarih boyunca Rusların yaşadığı istilalar, kötü talihler sonucunda ayakta kalmalarının en büyük nedenlerinden birinin kardeşlik bağı olduğunu vurgular. "*Rus yurdunda olan arkadaşlık gibisini hiçbir yerde bulamazsınız*" (Gogol, 2010:133) diyen Taras dünyanın hiçbir yerinde bu duyguya rastlanamayacağını belirtir. Düşmanların sadece sınır dışındaki yabancılar olmadığını, köklerine ihanet eden, yabancı Krallara yaltaklanan, özünü unutan Rus soylularının da suçlu olduğunu belirten Taras, yine de bu insanların sahip oldukları Rus ruhunda değerli bir şeylerin olabileceğini, günün birinde sarsılarak uyanacaklarını ve arkadaşlığını, kardeşliğin ne demek olduğunu öğreneceklerini söyler (Gogol, 2010:133). Araştırmacı Vasili Gippius, Taras'ın kardeşliğe ve Rus ruhuna karşı tutumunu, sözlerini Gogol'un ideolojik yaklaşımının yansıması olarak görür (Gippius, 1994:107). Hristiyanlık dininde insan öldürmenin günah olduğunu bilen Gogol, bireysel kargınlık ve kırgınlıklar sonucu insan canını almanın büyük bir yanlış olduğunu ancak ait olduğu topluma ve vatana karşı yapılan saldırılarda savaşmayı, öldürmeyi yasal ve övgüye değer olduğunu ileri sürer (Voropayev, 2008:151). Yazarın bu düşüncesi topraklarını istila eden, halkını öldüren, Ortodoks kiliselerini yağmalayan, inançları ile alay eden Lehler karşısında ölmeyi ve öldürmeyi görev sayan Taras ve arkadaşlarının savaş esnasındaki eylemlerine yansır. Lehler karşısında savaşırken ölen Kozak askerlerinin son sözleri Gogol'un düşüncesini ve Taras'ın çatışma öncesi arkadaşlarına söylediği sözleri doğrular niteliktedir. Ölmeden önce Stepan Guska "*Bütün düşmanlarımız gebersin, Rus yurdu sonsuza kadar yaşasın!*" (Gogol, 2010:138), Mosiy Şilo ise "*Ortodoks Rus yurdu sonsuza kadar yaşasın, her zaman şanlı şerefli olsun!*" (Gogol, 2010:138) diye haykırır. Taras'ın sevdiği, eski arkadaşlarından Kukubenko'nun son sözleri "*Dilerim Tanrı'dan, bizden sonra bizden daha iyi, bizden daha yiğit Kazaklar gelir ve İsa'nın sevgilisi Rus yurdu sonsuza kadar şanlı şerefle yaşar!*" (Gogol, 2010:141) şeklinde olur. Gogol'un hayranlık duyduğu Kukubenko'nun arkadaşlarına, vatanına ve dinine hiç ihanet etmediği için İsa tarafından onurlandırılacağına inanılır (Voropayev, 2008:150). Kardeşleri, vatani ve Ortodoksluk için ölmenin insan hayatının en önemli amacı olduğuna inanan Taras için Andri'nin ihaneti affedilemez bir hainliktir. Taras için dünyadaki en korkunç ve utanılması gereken şey vatana ihanet etmektir. Ancak Andri'nin vatan sevgisi Taras ve Ostap'ın tanımladığından çok daha farklıdır. Sevdiği Leh kızı birlikte olmalarının imkansız olduğunu, düşman tarafların çocukları olduğunu söylediğinde Andri: "*Anayurdumun Ukrayna olduğunu söyleyen kim? Ruhuna en tatl gelen yerdir anayurt! En çok sevdiğimiz yerdir. Benim anayurdum sensin!*" (Gogol, 2010:102) şeklinde karşılık verir. Söz konusu durum araştırmacı Ernest Renan'ın ulusu bir hissiyat, ruhani bir ilke olarak tanımlamasının kanıtı gibi durmaktadır. Renan için bu ruhani ilke geçmişin hatıralarına, mirasına sahip çıkmak ve şimdiki zamanda ortak karara varma, birlikte yaşama arzusundan oluşur (Renan, 2016:50). Taras için bu ilke geçmişin mirasını yaşatmak olarak var olurken, Andri için o an hissettiği duygudan, olmak istediği yerden ibarettir. Andri'nin duygusal ve romantik yönelimi, taraf değiştirmesi Taras tarafından ağır bir şekilde cezalandırılması ile son bulur. Savaş meydanında karşılaştığı oğluna "*Seni dünyaya ben getirdim, şimdi de ben öldüreceğim*" (Gogol, 2010:144) diyerek, tetiği çeker. Taras'ın kendi soyundan gelen bağı, kendi eli ile cezalandırarak koparması, kutsal görev olarak görülen "vatana hizmet", "Ortodoksluğa sadakat" ilkelerinin yerine getirilmemesinin bir karşılığı olarak sunulur. Bu bağlamda yazara göre insan Tanrı'dan, inancından ayrıldığı zaman, ağır şekilde cezalandırılır, soyuna son verilir (Denisov, No:3,2017:14).

Andri'nin ihaneti ve gurur duyup, övündüğü Ostap'ın idamı ile sarsılan Taras, ölen Kozakların intikamını almak, Lehler tarafından aşağılanan Ortodoksluk inancını, halkını savunmak için Dubno kentinde ölümü pahasına savaşıyor. Leh askerleri tarafından yakalanan, yakılarak ölmesi için ağaca bağlanan Taras, canı pahasına Kozak kardeşlerinin kaçması için son nefesine kadar bağırır ve onları düşmandan uzak tutmaya çalışır. Ölmeden önce Kozakların kaçmayı başarması ile sevinen Taras'ın Leh düşmanları karşısındaki son sözleri kahramanın arkadaşlık ve vatan için savaşmanın kutsal olduğunu gösterir niteliktedir:

“Kozakların korkacağı bir şeyin olduğunu mu sanıyorsunuz dünyada? Durun hele, zamanı gelecek, bir gün gelecek, Ortodoks Rus inancının ne olduğunu göreceksiniz! Yakın uzak uluslar şimdiden hissetmeye başladıkları bile: Rus yurdunda kendi çarı doğacak ve ona boyun eğmeyecek tek ulus kalmayacak yeryüzünde” (Gogol, 2010:175).

Gippius'a göre, Gogol, ölmeden önce Kozaklara yardım etmeye çalışan Taras'ın son nefesinde söylediği Rus ruhunu yücelten sözleri aracılığıyla Rusya hakkındaki kehanetlerini yansıtmak ister (Gippius, 1994:107). Kozakların özgün yaşamını, sahip oldukları değerleri, Rus ruhunu betimleyen eserin temel çatışmaları Ortodoksluk-Katoliklik, Batı-Rusya karşıtlığından oluşmaktadır. İki Hristiyan inancında cisimleşen ahlaki normlar, iki kültürün, kimliğin farklılığı Gogol tarafından “öteki” ile verilen savaş esnasında betimlenmeye çalışılır. Gogol, “*Taras Bulba*” eseri ile hem Batı-Rus kimliği karşıtlığında Rus ruhunun yüceltiğini hem de Slav birliği altında hareket eden Ukrayna-Rus halkının düşman karşısında elde edecekleri üstünlüğü vurgulamak ister.

Sonuç

Yaşanılan toprak parçasının üzerinde birlikte ortak değerlere, kurallara, ekonomik yapıya sahip olan insanların bir topluluk oluşturması sonucunda elde ettikleri kolektif kimlikler “öteki” kimliklerin karşısında var olma süreçlerini tamamlar. Ortodoksluk, otokrasi, ortak dil, ekonomik bağlar gibi aidiyetlerin toplamından oluşan Rus kimliğinin ve milli bilincinin oluşmasında Kozak halklarının etkisi oldukça önemlidir. Devlet sınırlarında Ortodoks inancını ve vatan topraklarını Rus gücü adına savunmaya çalışan Kozaklar çoğu zaman, farklı etnik kimliklere sahip olmalarına rağmen düşünsel bir bağ ile sahip oldukları ortak değerlerle kendilerini Rus milletinin bir parçası olarak görürler. Altın Orda Devleti'nin dağılmasından sonra özgür, at üstünde gezen, kılıç kuşanan, kirahk asker olarak görev yapan, göçebe yaşam tarzına sahip Kozaklar buldukları coğrafyanın ya da bağlı oldukları devletin adını alarak hayatlarını uzun yüzyıllar sürdürürler.

Çalışmamızın konusu olan Gogol'un “*Taras Bulba*” adlı eserinde betimlenen Zaporozje Kozakları, Ukrayna topraklarında yaşayan, Ortodoksluk ve vatan toprağını savunmayı amaç edinmiş, savaşçı, özgür bir topluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Ordugahlarının, kiliselerinin, okullarının bulunduğu Zaporozje Seçinin kurulması ile göçebe hayattan yerleşik hayata geçen Zaporozje Kozakları, ortak kurallar ve ahlaki normlar çerçevesinde düzenli bir hayata geçmeye çalışırlar. Sınır bölgelerinde, düşman gördükleri, dinleri ve vatanları için tehdit saydıkları her topluluk ve millet Kozaklar için savaşılması gereken düşmanlardır. Hristiyanlığın getirisi olarak gördükleri kardeş bağına savunmak, halkını korumak, bu uğurda savaşmak bir Kozak erkeği için yaşamın amacı sayılmaktadır. Kozakların sahip oldukları değerler Gogol tarafından Taras Bulba ve arkadaşları Kozak askerlerinin eylemleri ve söylemleri üzerinden aktarılmaktadır. Bulba ve arkadaşları kendilerini Rus ruhunun bir parçası olarak görürler, farklı etnik yapılarda olsalar bile Ortodoksluk çatısı altında Rus birliğinin bir uzantısı olarak var olurlar. Güney-Kuzey Rusya'nın karakteristik olarak farklılıkları olduğunu düşünse bile kendi

düşüncelerinde ve bilincinde Ukrayna-Rus doğasını birleştiren Gogol, vatanseverlik, Ortodoksluk ve Rus birliği hakkındaki görüşlerini Taras Bulba karakteri üzerinden yansıtır.

Gogol, 19. yüzyılın ilk yarısında Rus edebiyatında milli tarihi olayların, kahramanlığın konu edildiği dönemde doğduğu topraklardan, atası olan Zaporojye Kozaklarından etkilenecek "Taras Bulba"yı yaratır. Küçük Rusya olarak adlandırdığı Ukrayna'nın tarihi hakkında çalışmalar yapan yazar, büyükannesinden dinleyip etkilendiği özgür, cesur, inançlı Zaporojye Kozaklarının yüzyıllarca Rus birliğini korumak adına Batılı Devlet karşısındaki kahramanca direnişlerini, savaşlarını anlatmak ister. Dubno kenti sınırında gösterişli üniformalara, uzun menzilli silahlara, toplara sahip olan Lehler karşısında Kozaklar, geleneksel kıyafetleri, tüfekleri, kılıçları ile cesurca savaşarak zafer kazanır. Taras, hem kiliselerini aşağılayan, kardeşlerini esir eden, öldüren "öteki" düşmana hem de yabancı Krallara, Lehlerin lüks yaşamına aldanan Rus soylularına karşı durmaktadır. Taras sahip oldukları inanç, kardeşlik, vatansever coşku Kozakları, Katolik Lehlerden üstün tutan değerler olarak görür. Bu bağlamda çalışmamızda Gogol'un, Rus kimliğinin oluşmasında, toplumları bir arada tutmada önemli bir güç olan Ortodoksluk inancını, Batı kimliği karşısında yücelttiği Rus ruhunu, "kardeşlik" kavramını "Taras Bulba" eserinde yansıttığı, tarihsel bellek aracılığı ile Zaporojye Kozaklarının serüvenini, 19. yüzyılın ilk yarısında alevlenen Slavcı-Batıcı tartışmalar arasında milli özün ve değerlerin önemine, savunulması gereken olgular olduğuna vurgu yapmak, kendi düşüncelerini belirtmek amacıyla aktardığı sonucuna ulaşılmıştır.

Kaynakça

- Alekseyev, D.S., Bekişeva, A.V. (2012). *Obraz Bogatırya v Epose Kievskoy Rusi i Sovremennyy «Supergeroy»: Sravnitelnyy Analiz, Vestnik Buryatskogo Gosudarstvennogo Unversiteta*, No:6, s. 248-253.
- Anderson, B. (2015). *Hayali Cemaatleri Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması*, İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Belinski, V. G. (1835). *O Russkoy Povesti i Povestyah g. Gogolya*, Erişim Tarihi: 3 Eylül 2022. http://az.lib.ru/b/belinskij_w_g/text_0320.shtml
- Belozertsev, E.P. (2004). *Obrazovanie: İstoriko-Kulturnyy Fenomen*, Peterburg: Yuridicheski Tsentr.
- Denisov, V.D. (2017). Geroi Gogolya: Natsionolnoe, Tipičeskoe, Ocobennoe, *Kultura i Tekst*, No:3,s. 6-29.
- Denisov, V.D. (2017). Taras Bulba: Geroy-Kozak i Ego Vremya, *Kultura i Tekst*, No:4, s. 73-91.
- Derleme. (2022). *19. Yüzyıl Rus Edebiyatı Altın Kalemleri*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Durkheim, E. (2010). *Dinsel Yaşamın İlk Biçimleri*, İstanbul: Cem Yayınevi.
- Felitsın, E.D., Şerbina, F.A. (2021), *Kubanskoe Kazaçestvo i Ego Atamanı*, Moskva: Yurayt.
- Gippius, V. (1994). *Gogol*, Peterburg: Logos.
- Gogol, N.V. (1832), *Vzglyad Na Sostavlenie Malorossii*, Erişim Tarihi: 11 Kasım 2022. http://az.lib.ru/g/gogolx_n_w/text_1834_05_arabeski.shtml.
- Gogol, N.V. (2008). *Nujno Lubit Rossiyu*, Moskva: İnstitut Russkoy Stivilizatsii.
- Gogol, N.V. (2010). *Taras Bulba ve Mirgorod Öyküleri*. (Çev. Ergin Altay), İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Hayes, J.H. C. (2010). *Milliyetçilik: Bir Din*, İstanbul: İz Yayıncılık.
- Krupčanov, L.M. (2011). *N.V. Gogol i Rossiya Dva Veka Legendı*, Moskva: MPGU.
- Levçenko, T.V. (2013). *Traditsii Rossiyskogo Kazaçestva- Duhovnyy Resurs Patriotičeskogo Vospitaniya Detey i Volodeji*, Volgograd: VolgGMU.

Lukaş, S.N. (2010). Vospitatelnı Potentsial Kulturu Kazaçestva: Ot Noumenov K Fonomenu, *Jurnal Bereginya* 777. *Sova*, No:4, s.149-164.

Maksimoviç, M. (1876), *Sobranie Soçinenie*, C.1., Kiev: Tip. M.P. Fritsa.

Orlov, A.S., Geogriev V.A., Geogrieva, N.G. (2011). *İstoriya Rossii*, Moskva: Prospekt.

Renan, E. (2016). *Ulus Nedir?* (Çev. Gökçe Yavaş), İstanbul: Pinhan Yayıncılık.

Savalyev, E.P. (2010). *Dreyvunya İstoriya Kazaçestva*. Moskva: Veçe.

Sopov, A.V. (2011). Proishojdenie Kazaçestvo Vozvraşeyniya K Probleme, *Vestnik Moskovskogo Universiteta*, No:1, s.54-65.

Tyumentsev, İ.O. (2005). Rossiya i Poyavlenie Kazaçestva Na Volge i Na Donu, *Cahiers du monde russe*, Vol:46, no 1/2, s. 75-82.

Vinogradov, İ.A. (2000). *Gogol-Hudijnik i Mıslitel: Hristianskie Osnovı Mirosozertsaniya*, Moskva: Nasledie.

Vinogradov, İ.A. (2001). Gogol i Uvarov: Pravoslavie, Samoderjavie i Narodnost, *Vestnik Rossiyskogo Gumanitarnogo Nauchnogo Fonda*, No:1, s. 83-91.

Voronski A.K. (1979). *Gogol*, Moskva: Molodaya Gvardiya.

Voropayev, V.A. (2008). Gogol i Slavyanstvo, *Vestnik Slavyanskih Kultur*, s. 148-160.